

Odporúčanie pre pacientov s Alzheimerovou chorobou v súvislosti s epidémiou koronavírusu COVID-19

O ochorení

V súčasnosti na svete je 46,8 miliónov ľudí postihnutých demenciou Alzheimerovho typu, pričom každoročný prírastok je 4,5 milióna nových prípadov. Počet ľudí trpiacich Alzheimerovou chorobou sa každých 20 rokov zdvojnásobí, vo vyspelých krajinách vzrastie počet chorých do roku 2040 o 100 %, v rozvojových dokonca až o 300 %¹.

7.3 miliónov ľudí v Európe trpí Alzheimerovou chorobou a príbuznými demenciami, pričom sa odhaduje, že v roku 2040 bude trpieť Alzheimerovou chorobou a ďalšími formami demencie viac ako 11 miliónov Európanov. Celkové náklady na terapiu pacientov dosiahli v roku 2005 v krajinách EU 141 miliárd EUR^{2,3}.

Na Slovensku sa počet pacientov s Alzheimerovou chorobou odhaduje v počte okolo 50 000 a predpokladá sa, že v roku 2040 vzrastie počet postihnutých na 180 000. Ochorenie sa však dotýka ďalších 100 tisíc rodinných príslušníkov a opatrovateľov, ktorí sa o postihnutých starajú⁴.

Liečba Alzheimerovej choroby

Výskum liečby sa v súčasnosti zameriava na nové lieky a na prevenciu alebo na spomalenie priebehu ochorenia, ako aj na včasnú diagnostiku. Napriek intenzívnemu úsiliu stále máme k dispozícii iba dva farmakologické prístupy založené na inhibícii cholinesterázy a antagonistický vplyv na receptor NMDA (kyselina N-metyl-D-asparágová). V posledných rokoch sa odborníci popri výskume zameriavajú aj na nefarmakologické metódy a pracujú na znížení záťaže opatrovateľov.⁵

Zdroje informácií:

1. www.alzheimers.net

2. www.alz.co.uk

3. www.alzheimer-europe.org

4. www.alzheimer.sk

5. Fertaľová, T. et al. 2017. Piliere terapie Alzheimerovej choroby. Česká a Slovenská Psychiatrie. Vol. 113 Issue 3, p119-122.

6. <https://alzheimersnewstoday.com/information-about-covid-19-for-alzheimers-disease-patients/>

7. <https://newsnetwork.mayoclinic.org/discussion/covid-19-advice-for-caring-for-people-with-alzheimers-disease-mild-cognitive-impairment/>

Majú pacienti s Alzheimerovou chorobou vyššie riziko infekcie koronavírusom?

Pacienti s Alzheimerovou chorobou nemajú zvýšené riziko infekcie koronavírusom a epilepsia nezhoršuje priebeh infekcie koronavírusom. Ale na druhej strane si treba uvedomiť, že výskyt Alzheimerovej choroby sa zvyšuje s vekom, a ako vieme, starší pacienti predstavujú rizikovú skupinu.

Sumarizácia odporúčaní pre pacientov s Alzheimerovou chorobou:

Odporúčania sú rôzne

- pre pacientov, ktorí ešte žijú sami, u tých sú rovnaké ako starších ľudí bez demencie
- pre pacientov s Alzheimerovou chorobou, ktorí si už vyžadujú starostlivosť zo strany druhej osoby, teda majú už závažnejšiu demenciu, tých sa budú týkať tieto odporúčania
- pre pacientov, ktorí sú inštitucionalizovaní v rôznych typoch zariadení, tam platia opatrenia dané zariadením, v ktorom sú umiestnení.

1.) Ostať doma

U pacientov je potrebné, aby ostali doma či už so svojimi opatrovateľmi, alebo rodinnými príslušníkmi. Nechať si predpisovať lieky formou E-receptu.

2.) Dodržiavať základné hygienické pravidlá

Pacient s Alzheimerovou chorobou alebo inou demenciou často zabúda, a teda môže zabúdať aj na umývanie rúk. Je potrebné dohliadať na to, aby si pacient umýval ruky čo najčastejšie, nedotýkal sa rukami tváre, nosa, očí, úst.

Je potrebné zabezpečiť, aby sa pacienti nestretávali s ľuďmi v okolí, nepodávali si ruky a používali ochranné rúška kryjúce nos a ústa pri každom pohybe mimo domu, používali ochranné rukavice pri každom pohybe mimo domu.

Aj keď sú teraz všeobecné odporúčania, aby starších ľudí nenavštevovali príbuzní, to sa netýka úplne pacientov s demenciou, pretože tí, pokiaľ sú doma, nemôžu byť bez opatrovateľa, či už je to rodinný príslušník, alebo iný opatrovateľ. Samozrejme závisí to aj od závažnosti demencie. Pokiaľ v domácnosti býva viac ľudí, pacient s Alzheimerovou chorobou by mal byť v izolovanej izbe a navštevovať v izbe by ho mal len jeden opatrovateľ, pri kontakte by mali mať obidvaja rúška.

Opatrovateľ by mal dezinfikovať povrch predmetov, ako sú telefóny, stoly a ďalšie predmety, s ktorými pacient prichádza do styku. Pokiaľ pacient žije s opatrovateľom v byte sám, jeho pobyt v rámci domácnosti je voľnejší.

Zmena organizácie života v súvislosti s epidemiologickými opatreniami môže u pacienta s demenciou viesť k zmene správania, agresivite, ale aj úzkosti. Nie vždy

sa mu dá vysvetliť, že nemôže ísť von z domácnosti, že ho nemôžu prísť navštíviť príbuzní a priatelia, čo môže viesť k zmenám v jeho správaní. Starostlivosť o pacienta s demenciou je náročná aj v bežných podmienkach, o to viac v týchto podmienkach, čo môže viesť aj k vyčerpaniu opatrovateľa, preto aj jemu je treba venovať pozornosť a niekedy je potrebné ho aj načas nahradiť iným opatrovateľom.

3.) Dôležitá je aj psychohygienu

Pacient s Alzheimerovou chorobou by nemal zostať izolovaný, mal by sa, ak to podmienky dovoľujú, venovať svojim dovtedajším aktivitám – sledovanie TV, počúvanie rozhlasu, čítanie, ak mu to stav dovolí, niekedy sú vhodnejšie časopisy ako knihy, ktoré už vyžadujú dlhšiu pozornosť. Ak býva v dome, alebo v bloku, kde je možné, aby sa s opatrovateľom prešiel po vonku bez rizika stretnutia s okoloidúcimi, pri dodržaní všetkých hygienických opatrení je možné zachovať aj túto aktivitu. Je potrebné, aby bol aspoň v telefonickom styku s príbuznými a priateľmi podľa svojich možností.

4.) Dodržiavať pitný režim

U pacientov s Alzheimerovou chorobou je nesmierne dôležité dodržiavať pitný režim, aby nedošlo k dehydratácii.

5.) Stravovanie

Pacient s Alzheimerovou chorobou by sa mal pravidelne stravovať, strava má byť pestrá, aby sa predišlo nedostatku bielkovín a proteínovej malnutrícii, ale aj dostatočná, aby sa predišlo malnutrícii z nedostatku potravín.

Potraviny by mal zabezpečovať opatrovateľ, mali by byť balené, po donesení domov ak sa dá, obaly dezinfikované. Ak pacient neovládateľne chce ísť do obchodu, tak potom v čase vymedzenom pre starších ľudí.

Odporúčanie bolo vypracované

Prof. MUDr. Zuzanou Gdovinovou, PhD.

aktualizované podľa vývoja situácie, 13.4.2020

Údaje zverejnila a spracovala spoločnosť Berlina. Ďakujeme.

Dr. Katarína Šutovská, MBA

Ďalšie najčastejšie otázky a odpovede upravené na základe informácií získaných z WHO:

V akých oblastiach sa najčastejšie prenáša koronavírus?

Vírus sa prenáša rovnako vo všetkých oblastiach bez ohľadu na podnebie.

Môže chladné počasie zabiť koronavírus?

Nie je dôvod domnievať sa, že chladné počasie môže zabiť nový koronavírus alebo iné choroby. Normálna teplota ľudského tela zostáva okolo 36,5 °C až 37 °C bez ohľadu na vonkajšiu teplotu alebo počasie. Najúčinnjším spôsobom, ako sa chrániť pred novým koronavírusom, je časté čistenie rúk namočením rúk v alkohole alebo ich umývanie mydlom a vodou.

Čo robiť pri podozrení na infekciu COVID-19?

Telefonicky kontaktovať svojho praktického lekára (všeobecný praktický lekár pre dospelých) alebo volať info linku.

Telefonické linky a e-maily pre verejnosť v súvislosti s COVID-19:

Na regionálnych úradoch verejného zdravotníctva v SR sa posilňuje činnosť call centier. Aktuálne je verejnosti k dispozícii 36 telefonických liniek.

Nepretržitú činnosť majú nasledovné telefónne linky Úradu verejného zdravotníctva a regionálnych úradov verejného zdravotníctva:

- Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky – 0917 222 682
- RÚ verejného zdravotníctva so sídlom v Banskej Bystrici – 0918 659 580
- RÚ verejného zdravotníctva so sídlom v Bratislave – 0917 426 075
- RÚ verejného zdravotníctva so sídlom v Nitre – 0948 495 915
- RÚ verejného zdravotníctva so sídlom v Trnave - 0905 903 053
- RÚ verejného zdravotníctva so sídlom v Trenčíne – 0911 763 203
- RÚ verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach – 0918 389 841
- RÚ verejného zdravotníctva so sídlom v Prešove – 0911 908 823
- RÚ verejného zdravotníctva so sídlom v Žiline – 0905 342 812
- RÚ verejného zdravotníctva so sídlom v Bardejove - 0917 121 946
- RÚ verejného zdravotníctva so sídlom v Poprade - 0911 635 260, 0903 905 080
- RÚ verejného zdravotníctva so sídlom v Michalovciach - 0948 518 954

Všetky telefonické kontakty pre verejnosť nájdete prehľadne zoradené v tabuľke nižšie:

Inštitúcia	Call centrum	e-mail
ÚVZ SR	0917 222 682	novykoronavirus@uvzsr.sk
RÚVZ Bratislava	0917 426 075	X
RÚVZ Trnava	0905 903 053	
RÚVZ Senica	0907 169 312	se.koronavirus@uvzsr.sk
RÚVZ Galanta	0907 996 734	ga.epid@uvzsr.sk
RÚVZ Dunajská Streda	0910 459 200	ds.koronavirus@uvzsr.sk
RÚVZ Nitra	0948 495 915	nr.sekretariat@uvzsr.sk
RÚVZ Komárno	0911 305 651	koronaviruskn@uvzsr.sk
RÚVZ Levice	0910 901 129	lv.riaditel@uvzsr.sk
RÚVZ Nové Zámky	035/640 09 97	nz.epid@uvzsr.sk
RÚVZ Topoľčany	038/532 63 91	to.epid@uvzsr.sk
RÚVZ Trenčín	0917 763 203	tn.covid19@uvzsr.sk
RÚVZ Považská Bystrica	0911 727 930 042/44 50 233	pb.epid@uvzsr.sk
RÚVZ Prievidza	046/519 20 26	koronavirus@ruvzpd.sk
RÚVZ Žilina	0905 342 818	X
RÚVZ Čadca	0919 453 544	ca.koronavirus@uvzsr.sk
RÚVZ Dolný Kubín	0908 460 521	m.varmusova@gmail.com
RÚVZ Liptovský Mikuláš	0903 550 420	X
	0911 236 988	
	0903 540 635	
RÚVZ Martin	043/401 29 27	mt.epid@uvzsr.sk
	0902 740 766	
	0911 514 878	
RÚVZ Banská Bystrica	0918 659 580	X
RÚVZ Zvolen	045/555 23 58	zv.epid@uvzsr.sk
RÚVZ Žiar nad Hronom	0911 214 488	zh.epid@uvzsr.sk
RÚVZ Lučenec	0905 536 551	lc.epidemiologia@vzsr.sk
	0915 885 813	
	0918 601 924	
	047/43 235 72	
RÚVZ Veľký Krtíš	047/48 30 747	ruvzvkc@uvzsr.sk
RÚVZ Rimavská Sobota	0918 542 763	rs.epid@uvzsr.sk
RÚVZ Košice	0918 389 841	koronavirus@ruvzke.sk
RÚVZ Michalovce	0948 518 954	X

	056/6880 617 056/6880 621	
RÚVZ Rožňava	0905 439 276	rv.koronavirus@uvzs.sk
RÚVZ Spišská Nová Ves	0910 118 266	X
RÚVZ Trebišov	059/67 24 993	tv.epid@uvzs.sk
	056/ 38 13 231	
	0918 680 305	
	0915 577 356	
RÚVZ Prešov	0911 908 823	X
RÚVZ Bardejov	0917 121 946	
		bj.epida@uvzs.sk
RÚVZ Humenné	0908 440 174	hn.htc@uvzs.sk
RÚVZ Poprad	0911 635 260	pp.epi@uvzs.sk pp.sekr@uvzs.sk pp.riaditel@uvzs.sk
	0903 905 080	
	052/772 2604	
	052/7125474	
	0902 543 162	
	0902 030 537	
RÚVZ Senica	0917149 459	
	034/6909327	
RÚVZ Stará Ľubovňa	0910 440 662	sl.epida@uvzs.sk
	0911 715 571	
RÚVZ Svidník	0910 580 707	sk.epidemiologia@uvzs.sk
RÚVZ Vranov nad Topľou	0915 783 454	

**Nepretržite je k dispozícii verejnosti aj Národné centrum zdravotníckych informácií
-0800 221 234**

Môžu sušiče rúk zabiť koronavírus?

Nie, koronavírus sušiče rúk nezabijú. Ruky si treba umývať mydlom a vodou, po prípade dezinfikovať alkoholom. Po umytí ich je potrebné utrieť do čistých papierových utierok.

Ak žijete v domácnosti s viacerými členmi rodiny, vyčleňte každému jednému členovi vlastný uterák, ktorý pravidelne perte.

Môže koronavírus vničiť používanie UV lampy?

Nie, nemôže, jej používanie môže spôsobiť rôzne vyrážky a podráždenie pokožky.

Môže koronavírus zabiť postrek alkoholom alebo chlórom?

Nie, nemôže. Takýto postrek je nebezpečný pre náš organizmus, ústa, oči, sliznicu a je neefektívny.

Môže pomôcť jesť cesnak?

Nie je dôkaz, že konzumácia cesnaku môže zničiť koronavírus.

Pomáhajú antibiotiká proti koronavírusu?

Nie, antibiotiká proti koronavírusu nepomáhajú. Antibiotiká sa používajú na liečbu bakteriálnych infekcií.

Ovplyvňuje nový koronavírus starších ľudí alebo sú vnímaví aj mladší ľudia?

Ľudia všetkých vekových skupín môžu byť infikovaní novým koronavírusom (2019-nCoV). Zdá sa, že starší ľudia a ľudia s už existujúcimi zdravotnými problémami (ako sú astma, cukrovka, srdcové choroby) sú zraniteľnejšími.

WHO odporúča ľuďom všetkých vekových skupín, aby podnikli kroky na ochranu pred vírusom, napríklad dodržiavaním dobrej hygieny rúk a dobrej respiračnej hygieny.

Chránia nás vakcíny pred novým koronavírusom?

Nie, aktuálne nie je dostupná žiadna vakcína, ktorá by nás chránila pred koronavírusom. Vedci sa aktuálne snažia vyvinúť vakcínu proti ochoreniu COVID – 19.

Zdroje informácií:

<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public>